

Editori:

Antonie CHELCEA

Sorin DAMEAN

Nicolae MIHAI

Nicolae Bălcescu și epoca sa.
Perspective istoriografice
și politici memoriale

editori:

Antonie Chelcea, Sorin Damean, Nicolae Mihai

Referenți științifici:
C.S. I dr. Ion Militaru
Lect. univ. dr. Andrei Sora

Volum apărut cu sprijinul Consiliului Județean Vâlcea.

Copyright © 2018 Editura Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
**Nicolae Bălcescu și epoca sa : perspective istoriografice și politici
memoriale** / ed.: Antonie Chelcea, Sorin Damean, Nicolae Mihai. –
Craiova : Universitaria ; Cluj-Napoca : Presa Universitară Clujeană, 2018
Conține bibliografie
ISBN 978-606-14-1357-7 ISBN 978-606-37-0318-8
I. Chelcea, Antonie-Dumitru I. (ed.)
II. Damean, Sorin (ed.)
III. Mihai, Nicolae (ed.)

94

Coperta: Nicolae Mihai, pornind de la tabloul *Nicolae Bălcescu*, de
Gheorghe Tătărăscu, reprodus cu permisiunea proprietarului său
actual, Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu”.

Cuvânt introductiv

Dumitru-Antonie CHELCEA

Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu”

După o lungă perioadă de timp, Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu” își reia activitatea editorială printr-un volum dedicat unuia dintre cei mai influenți reprezentanți români ai generației pașoptiste: Nicolae Bălcescu. Deși în decursul anilor au apărut multe lucrări dedicate marelui patriot și generației sale, nici pe departe nu au fost epuizate sursele legate de activitatea sa din țară și din străinătate. Este suficient să amintim de bibliotecile din Paris care dețin un fond însemnat cu corespondența și scrierile lui și nu știm încă ce surprize mai pot apărea la Viena, Roma, Palermo, Istanbul.

Dacă ne-am pune întrebarea în ce măsură generația tânără ar putea fi interesată de opera lui Bălcescu, cu siguranță, ea ar fi însoțită imediat și de întrebarea în ce măsură drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt apreciate astăzi la aproape 200 de ani de când Bălcescu și generația sa au luptat pentru câștigarea lor? Tocmai din acest punct de vedere, cunoașterea și cercetarea operei lui Nicolae Bălcescu și a generației sale ar putea aduce informații și oferi perspective noi, nu doar pentru iubitorii de istorie și cultură, dar și pentru toți cei care păstrează în suflet un sâmbure de patriotism, un sâmbure de lege morală sădită în fire încă de la creație. Astfel, trebuie spus că Nicolae Bălcescu a adus generației pașoptiste o energie mobilizatoare, care a contribuit la construirea României moderne, o energie de care, generația tânără are nevoie și astăzi când țara noastră încă parcurge drumul spinos de integrare în

rândul societății europene moderne, așteptând și sperând în reaparitia elitelor care să-i reconfirme locul său european ca națiune.

Pe de altă parte, volumul de față, intitulat „Nicolae Bălcescu și epoca sa” își propune să continue activitatea editorială prin care Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu” a devenit cunoscut în perioada anilor 1970-1979. Pasionat de cercetare, Horia Nestorescu-Bălcești, directorul de atunci al muzeului, împreună cu alți cercetători iubitori ai personalității lui Nicolae Bălcescu din întreaga țară, au publicat numeroase volume, apărute cu sprijinul societății culturale „Prietenii Muzeului Bălcescu”, al cărei președinte era academicianul G. Zane. Dintre cele mai importante apariții amintim *Studia Et Acta Musei Nicolae Bălcescu*, continuată cu seria *Caietele Bălcescu* în care au apărut studii, documente, articole de biblioteconomie, muzeografie și istorie locală, dar și teme susținute cu ocazia unor simpozioane sau colocvii naționale și internaționale, centrate pe Nicolae Bălcescu și epoca sa. Faptul că în cuprinsul acestora regăsim conferințe și publicații ale unor istorici și cercetători de renume precum acad. Dan Berindei, acad. Paul Cernovodeanu, acad. G. Zane, Radu Pantazi, Vasile Arimia, Horia Nestorescu Bălcești, Petre Bardașu, Corneliu Tămaș și mulți alții, a făcut ca prestigiul editurii și instituției să crească tot mai mult. La acea vreme, pentru tinerii cercetători, era o adevărată onoare să semneze articole în cuprinsul acestor volume, alături de nume consacrate, unii deveniți deja membrii Academiei Române. La fel și marile biblioteci din țară doreau să aibă la rafturi volumele apărute sub egida Muzeului Memorial „Nicolae Bălcescu”.

Pe coperta unuia dintre ele, apărut în anul 1970, Marin Bucur consemna: „Acest magazin istoric dedicat lui Bălcescu, nu are nici redacție, cu comitet și colegiu trecut pe una din paginile de deschidere, nici botezul publicistic de buletin, anuar, culegere de studii, revistă de studii etc. De asemenea, nu ține nici de institute de cercetare, nici de

colective de savanți autorizați cu diplome, nici de facultăți... Este o instituție culturală foarte tânără, apărută după ce fostei „case de creație” a Uniunii Scriitorilor i s-a găsit adevărata și meritata destinație. Dar tocmai de aici, de la Bălcești de pe Topolog, ni se aduce un volum care răspunde celor mai alese pretenții în materie...”¹.

Continuând pe același drum de cercetare, socotim că apariția acestui nou volum sub egida muzeului nostru nu face altceva decât să reia un traseu prin care Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu” a devenit cunoscut în țară și, mai ales, în rândul cercetătorilor. Totodată, este o garanție că procesul de cercetare a început la Conacul Bălceștilor la un nivel foarte înalt. În acest sens, apariția volumului poate fi considerată o invitație care se adresează celor pasionați de personalitatea lui Nicolae Bălcescu și de generația pașoptistă pentru a continua un proiect nou, propus pentru mai mulți ani.

Încă din anul 2015, Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu” în colaborare cu Institutul de Cercetări Socio-Umane „Nicolăescu Plopșor” din Craiova a dat semnalul revenirii pe acest traseu prestigios al cercetării, organizând un colocviu ce reunea academicieni, cercetători din rețeaua institutelor de cercetare ale Academiei Române, profesori universitari din țară, muzeografi, profesori din mediul preuniversitar. Titlul evenimentului științific anunța dublul interes sub care vedeam reluarea cercetărilor dedicate lui Nicolae Bălcescu și epocii sale: istoriografic și de memorie culturală.

Dincolo de strategia de promovare a instituției și de folosul imediat al celor care au participat la aceste acțiuni, am considerat este necesar ca temele prezentate să nu se piardă, ci să rămână ca

¹ Marin Bucur, *Caietele Bălcescu, Studia et Acta Musei „Nicolae Bălcescu” vol VII- VIII*, Societatea „Prietenii Muzeului Bălcescu”, Bălcești pe Topolog 1979, coperta 2.

bază pentru reluarea unor noi dezbateri. Îmbogățirea permanentă a fondului documentar este o datorie a oricărui angajat într-o instituție de cultură; dar mai mult decât atât, aceste scrieri și cercetări individuale sunt rezultatele concrete ale minții unor oameni care deopotrivă dăruiesc și primesc lumină la Conacul Bălceștilor de pe Topolog. Astfel, se deschid teme și dezbateri noi, se creează legături între oameni și instituții. O astfel de legătură s-a realizat între Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu” și Institutul de Cercetări Socio-Umane „Nicolăescu Ploșor” din Craiova, prin intermediul unui parteneriat cultural, susținut de neobositul cercetător Nicolae Mihai, fără de care volumul de față nu ar fi putut vedea lumina tiparului.

Intenția noastră este de a continua acest traseu, la un nivel calitativ cât mai bun, cu sprijinul tuturor celor interesați, contribuind atât la relansarea cercetărilor de istorie a pașoptismului, cât și la valorificarea lor prin intermediul unor manifestări științifice prestigioase, editarea unor volume de studii și publicarea noii serii a „Caietelor Bălcescu”.

GÂNDURI DESPRE NICOLAE BĂLCESCU

acad. Dan BERINDEI

Academia Română

Au trecut aproape două secole de la nașterea celui care a fost Nicolae Bălcescu. Probleme au existat nenumărate în cursul scurtei vieți a celui la care am revenit astăzi, într-o deplină dreaptă apreciere, și ele vor exista și după moartea sa, din păcate, chiar și până în zilele noastre! Cu toate acestea, imaginea sa a fost deosebită chiar și în timpul vieții sale. Nicolae Bălcescu s-a făcut remarcat printre fruntașii epocii sale, deși baza materială a existenței sale, împrejurările și sănătatea i-au limitat în repetate rânduri posibilitatea de acțiune.

Dar, înainte de a vorbi despre Nicolae Bălcescu, aș vrea să mă opresc asupra epocii în care el a avut scurta dar împlinită sa viață. Era un veac frământat, unde mai ființa puternic, deși fusese până la urmă aparent înfrântă, amprenta decisivă a Revoluției din 1789 și cea a împăratului Napoleon. Națiunile erau trezite și se afirmă ca entități în secolul care va fi numit al naționalităților și, totodată, procesele de modernizare, neconținut îmbogățite prin noi descoperiri, erau în plină desfășurare. Nu numai dincolo de Ocean se forma o lume nouă, ci *noul* se afirma progresiv într-o Europă a Restaurației, dar și a înnoirilor. În 1848, din nou, continentul avea să fie zguduit de revoluție și se va intra, în linie dreaptă, într-o fază în care monarhia absolută va deveni revolută, iar modernitatea se va impune biruitoare.

În curs de câteva generații, lumea s-a schimbat. Statele românești s-au înscris pe o linie ascendentă, iar membrii clasei

conducătoare au demonstrat, în mare parte, adaptabilitatea și implicarea lor în mutațiile care au avut loc progresiv. Părinții lui Bălcescu proveneau din rândurile micii boierimi naționale. Pe tatăl său l-a pierdut de timpuriu, dar mama sa, Zinca Bălcescu, i-a rămas alături. Cu o stare materială care a ridicat numeroase dificultăți, văduvă cu cinci copii, ea a demonstrat o dârzenie deosebită și a fost neconținut sprijin pentru înzestratul ei fiu. Totdeauna am apropiat-o de mama fraților Golescu, deoarece cred că nu s-a dat destul însemnătate felului de a fi al acestor femei, orizontului lor, mai ales comportării lor *ca românce* și puterii lor de comprehensiune față de țelurile alese în viață de urmașii lor. Ele au contribuit la procesul lor de formare și la acțiunile lor. Dar, totodată, mi-am pus și întrebări privind felul de a fi al acestei categorii sociale, fără îndoială cu bune și cu rele, referitoare la implicarea lor în complicatele procese de mutații ce aveau loc și la felul în care le judecau. Ar fi putut fiii lor să aibă pozițiile pe care le-au avut dacă nu ar fi fost pregătiți ca atare? Purtarea patriotică, mai ales capacitatea de dăruire către societate au fost construite într-o atmosferă, într-un fel de a gândi și a simți. Este evident că încă de la cei „șapte ani de acasă” ei au intrat în viață însuflețiți și îndrumați, în cazurile citate, de mame în primul rând.

Dar merg mai departe în construcția unei stări de fapt. Era vorba de o situație care de la cazuri particulare a ajuns să se impună multora. Este impresionant să constați cum, în aceste principate vitregite, obiecte de pradă pentru imperiile alăturate, s-au putut forma personalități puternice și, mai ales, profund atașate de țara lor.

De data aceasta, mă gândesc la altă categorie, la acei mari boieri care se arătau preocupați de viitorul Principatelor, la dimensiuni care depășeau pe cele particulare ale lor. Este vorba de cei care au fost de față la tratativele de la Focșani, prin care s-a încercat să se pună capăt războiului ruso-turc din 1768-1774, prilej pentru ei de a înfățișa memorii cu revendicări prin care, între altele,